

FISCHER ÉVA

A PÉNZÜGYI INTEGRÁCIÓ KIHÍVÁSAI A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI RÉGIÓBAN

A közép-kelet-európai régió országait a magas külföldi tulajdonosi jelenlét miatt nagyon magas fokú pénzügyi integráció jellemzi. Ezáltal mindkét irányban magas a fertőzés kockázata: az anyabankok országában kialakuló probléma könnyen áttérjedhet a leányvállalatok országaira, valamint a közép-kelet-európai régióban kialakuló probléma áttérjedhet az anyavállalatok bankpiacaira. Figyelembe véve a fertőzési kockázatok jelentőségét, fontos, hogy a bankcsoporton belüli tőke- és likviditásallokáció megfelelő legyen, vagyis minden tagnál biztosítva legyen a folyamatos és biztonságos működés. A pénzügyi hatóságoknak az alapvetően nemzeti szintre berendezkedett prudenciális és válságmenedzselési keretrendszerük miatt számos kihívással kell megküzdeniük.

BEVEZETÉS

A közép-kelet-európai (KKE) régióban a bankcsoportokon keresztüli pénzügyi integráció foka nagyon magas, ami számos előnyt, de ezzel együtt számos kockázatot is rejt magában. A nyugat-európai banki jelenlét többféle módon erősíti a régió bankrendszereinek hatékonyságát: javítja a forráshoz jutás lehetőségeit és költségeit, a külföldi szakmai befektetők magas kockázatmenedzselési és technológiai színvonalukat honosítják meg érdekeltségeikben, valamint a külföldi tőkebeáramlás fokozza a versenyt a helyi piacokon. Azonban a számos előny mellett, az erős külföldi befektetői jelenlét növeli annak kockázatát, hogy egy külföldi bankpiacokon kialakuló probléma áttérjed a régióra is.

A cikk célja annak bemutatása, hogy milyen mértékű a régióban jelenlévő anyabankok és a KKE-országok bankpiacai közötti tulajdonosi kapcsolat, illetve annak megbecslése, hogy ebből mekkora és milyen irányú fertőzési kockázat fakadhat. A fertőzési csatornák esetén mindkét irányt vizsgáljuk. Előfordulhat, hogy egy anyavállalat problémája sodorja veszélybe leányvállalatát, de annak is van esélye, hogy egy leányvállalat okoz számottevő problémát anyabankja működésében. Az egyes országok pénzügyi stabilitására ez akkor jelenthet veszélyt, ha a „megfertőzött” bank országa piacán jelentős súllyal bír, vagyis problémája zavart okozhat az adott ország pénzügyi piacain, illetve jelentős költségeket okozhat a reálgazdasági szereplők számára.

A bankcsoporton belüli fertőzési kockázat forrásai közül a tulajdoni viszonyokból eredőekre készítettünk becslést. A bankcsoporton belül fertőzést persze nem kizárólagosan a tulajdonosi kapcsolatok okozhatnak. Bankcsoporton belüli összefonódásokat eredményezhet a piaci és likviditási kockázatok bankcsoportszintű, centralizált kezelése, illetve az ezzel összefüggő kockázatvállalás, bizonyos döntési hatáskörök anyabanki szintre való áthelyezése, vagy pusztán csak a bankcsoporton belüli reputációs fertőzés veszélye. A cikk ezen kockázatok felmérésére nem vállalkozik.

A fertőzési kockázatra két tényezőtől következettünk: a) a bankcsoportokon belül egyes tagok milyen eséllyel fertőzhetik meg egymást, és b) a fertőzésnek kitett tagok milyen jelentőségűek saját piacukon. A vizsgálat a régióban legjelentősebb 24 bankcsoport adatára terjed ki.¹ A bankcsoporton belüli fertőzés valószínűsége függ a csoportstruktúrától, az egyes tagoknak a bankcsoport más tagjaihoz viszonyított méretétől. A leánybankok csoporton belüli súlyának közelítéséhez az adott leánybank mérlegfőösszegének a bankcsoport konszolidált mérlegfőösszegéhez mért arányát vizsgáltuk. Azt pedig, hogy egy hitelintézet zavara milyen fokú zavarokat generálhat egy adott országban, a hitelintézet mérlegfőösszeg alapú piaci részesedésével közelítettük. Meg kell jegyezni, hogy ez jelentős mértékű egyszerűsítést jelent. Egy hitelintézet a pénzügyi infrastruktúrák működésében, illetve a pénzügyi piacokon is betölthet olyan szerepet, amelynek kiesése egy adott ország pénzügyi rendszerében jelentős zavart okozhat. Ez a szerepvállalás azonban nem feltétlenül tükröződik a mérlegfőösszeg nagyságában.

Fontos hangsúlyozni, hogy a cikknek nem célja, hogy meghatározzon olyan küszöbértékeket, amely felett egy bankcsoporttag problémája zavart okozhat a bankcsoporton belül, illetve a saját pénzügyi piacán. A vizsgálat során 5 és 10 százalékos határokat feltételeztünk mind az adott bankcsoporttag saját piacán betöltött szerepét illetően, mind egy leányvállalat bankcsoporton belüli jelentőségének vizsgálata során. Ezek a feltételezett limitértékek csak jelzésértékűek. Semmiképpen sem szándékunk azt üzeni, hogy 5 százalék alatti mérlegfőösszeg alapú piaci részesedés alatt egy hitelintézet nem okozhat problémát saját piacán. Különösen, ha figyelembe vesszük az előbbieken említett egyszerűsítést, miszerint a mérlegfőösszeg alapon mért piaci részesedés nem ad jelzést az adott hitelintézet pénzügyi piacokon és pénzügyi infrastruktúrában betöltött szerepéről. Továbbá előfordulhat az is, hogy a konszolidált mérlegfőösszegen belüli 5 százaléknál kisebb méretű bankcsoporttag is csoportszintű problémát generál.

PÉNZÜGYI INTEGRÁCIÓ A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI ORSZÁGOK BANKPIACAIN

A KKE-országok bankpiacain keresztül megvalósuló pénzügyi integráció nagyon magas fokú. 2007 végén az egyes KKE-országokban 57–96 százalékot tett ki azon hitelintézetek összesített piaci részesedése², amelyeknek külföldi anyabanki hátterük van (*1. ábra*).³ Legnagyobb részben EU-székhellyel rendelkező hitelintézetek folytatnak határon átnyúló tevékenységet ebben a régióban. A működési forma tekintetében minden tagországnál a leányvállalati forma dominál. Bár az elmúlt néhány évben új tendenciaként figyelhető meg a KKE-országokban a fióktelepek számának

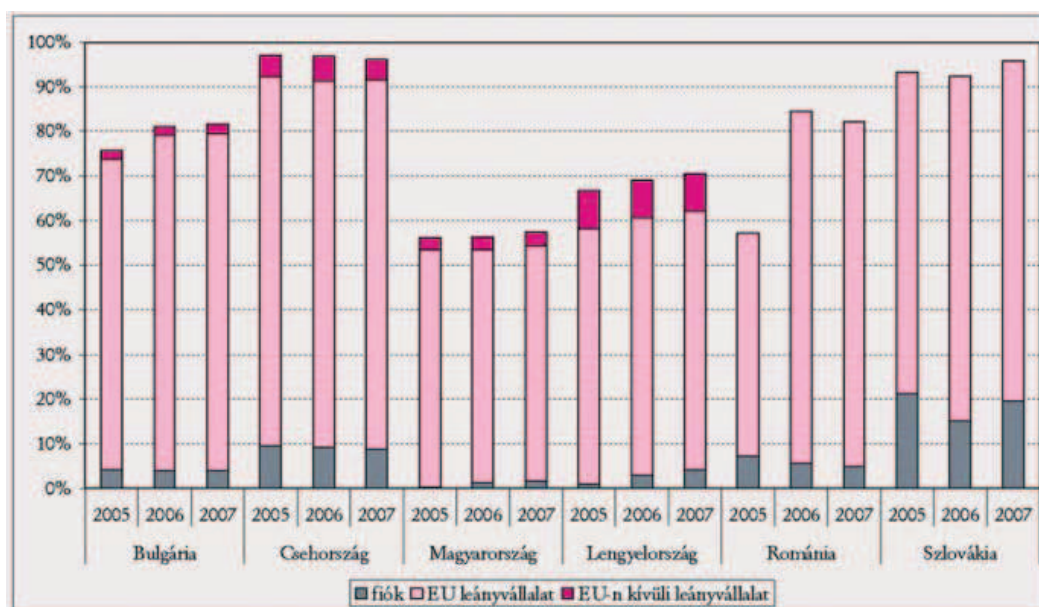
1 Az egyes KKE-országokban a külföldi leányvállalatok teljes piaci részesedésének 72-98 százalékát fedik le (mérlegfőösszeg alapján) a vizsgált bankcsoportok. Néhány esetben, ahol a 2007. évi beszámolókat nem voltak elérhetőek, a 2006. végi adatokat használtuk fel.

2 A cikkben említett piaci részarányok mérlegfőösszeg alapján kalkulált arányokat jelölnek.

3 Meg kell jegyezni, hogy az ábrában csak a külföldi hitelintézeti tulajdonban lévő bankokat szerepeltettük, vagyis előfordulhat, hogy a tényleges külföldi tőke jelenléte - a tőzsdén jegyzett hitelintézetek, illetve a közvetett külföldi tulajdonlás miatt - az ábrázoltnál jóval magasabb.

emelkedése, ezek jellemzően viszonylag kis mérlegfőösszegű, elsősorban nagy ügyfeleket, illetve egy bizonyos célszegmenst kiszolgáló (úgynevezett „wholesale” és „niche”) bankok.⁴

A magas külföldi jelenlét gyökerei hasonlóak: a régióban jelen levő külföldi bankok legnagyobb részben az 1990-es évek végén, illetve 2000-es évek elején végbe ment privatizáció során szereztek piacot. A külföldi tőke beengedése az országok nagy részében a bankkonszolidáció után zajlott le, ami alkalmassá tette a bankrendszerek tagjait a privatizációra, illetve a piacokat a külföldi bankok megjelenésére. A bankkonszolidáció megtisztította a hitelintézetek portfólióit a rossz és kétes minőségű hitelektől, stabilizálta a hitelintézeti rendszerek pénzügyi és tőkehelyzetét. Az elmúlt években – Romániát leszámítva – már nem látszik további számottevő részarány-növekedés.

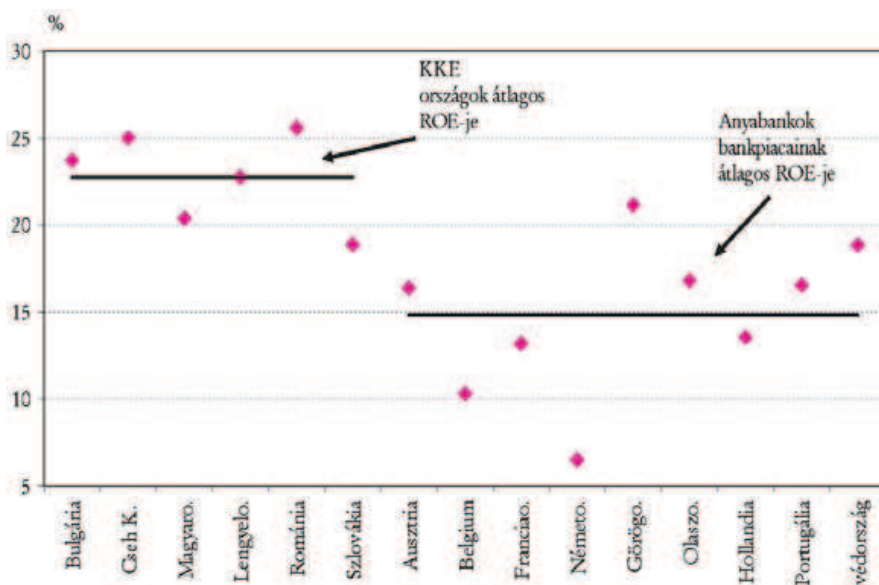
Forrás: Európai Központi Bank.

1. ábra: Külföldi leányvállalatok és fióktelepek piaci részesedése a KKE országok bankrendszereiben

A közép-kelet-európai terjeszkedés fő hajtóereje a célországok bankpiacának magas növekedési potenciálja és a saját piacokhoz viszonyított magas profitmárga volt. A magas növekedési potenciál a fejlettebb EU-országokhoz történő reálgazdasági, illetve pénzügyi felzárkózáshoz kapcsolódik. A külföldi bankok egy kevésbé telített piacra léptek be, ahol számos komparatív előnyt élvezhettek (például magasabb minősé-

⁴ A magyarországi fiókosodásnak nagyobb lendületet adhat ezen típusú bankok körében az a közelmúltbeli jogszabályváltozás, amely lehetővé teszi azt, hogy az EU valamely tagállamában székhellyel rendelkező hitelintézet az EU tagállamaiban fennálló érdekeltségeit beolvassza. Ugyanakkor továbbra sem várjuk a nagy háztartási üzletággal rendelkező bankok fiókteleppé alakulását. A viszonylag költséges fiókteleppé alakítást ugyanis – számos más előny mellett – alapvetően tőkeoptimalizációs szempontok (például nagy kockázati hitelkorlát) motiválják, amelynek egy háztartási ügyfelet is kiszolgáló banknál kisebb tere lehet.

gű szolgáltatások és termékpaletta, jobb kockázatmenedzselési eszközök). A jövedelmezőségi motivációt jól mutatja, hogy a KKE-országok bankjai 2007-ben átlagosan közel 23 százalékos tőkearányos jövedelmezőséget produkáltak, messze meghaladva az anyavállalatok székhelyének piacán (home piacok) elérhető átlagos 15 százalékot (2. ábra).

Forrás: Európai Központi Bank.

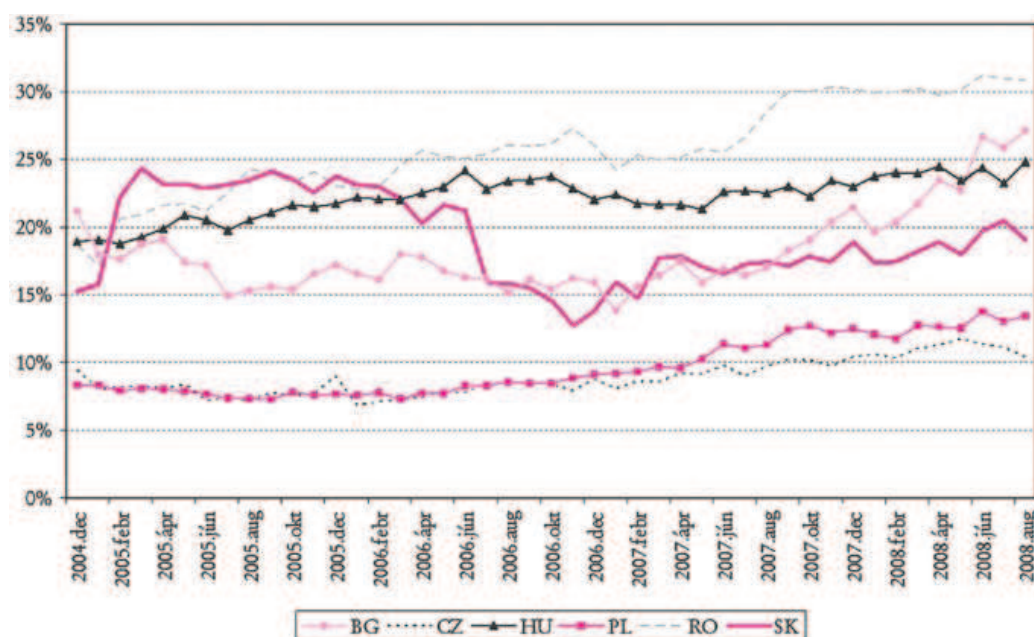
2. ábra: A KKE-régió és a home piacok jövedelmezősége (2007)

Az elmúlt néhány évben a régióon belül is megindult a bankpiacokon keresztüli pénzügyi integráció. Egyes KKE-országokban vannak jelentős hazai – nem anyabanki tulajdonban lévő – bankok is. Ezek közül kiemelkedik a PKO Bank, a lengyel piac második legnagyobb bankja, és az OTP, amely a legnagyobb magyar bank.⁵ Mindkettő tőzsdén jegyzett hitelintézet, vagyis nem áll mögötte szakmai befektető. Ezen bankok elkezdtek a régió más országaiban is terjeszkedni. A legjelentősebb, határon átnyúló regionális tevékenység az OTP esetében figyelhető meg, amelynek bolgár leányvállalata (DSK) a második legnagyobb bolgár bank.

Az anyabankoknak a leányvállalatok likviditásgazdálkodásában játszott szerepe meghatározó. A KKE-régió hitelintézeteinek forrásstruktúrájában jelentős a külföldi hitelek szerepe, az idegen források⁶ 10–30 százalékát teszik ki (3. ábra). A külföldi hitelek jelentős része közvetlen anyabanki finanszírozást jelent (Magyarországon ez az arány 64 százalék). Ennek oka, hogy az anyabankok méretükből adódóan kedvezőbb feltételek mellett juthatnak forráshoz, amelynek következtében sok bankcsoportnál centralizált a forrásbevonás. Emellett a tulajdonosoknak a pénzpiacokról való forrásbevonás szervezésében is jelentős szerepük lehet.

⁵ Emellett a bolgár és a román piacon is vannak jelentősebb tőzsdén jegyzett, illetve állami tulajdonban lévő bankok. A bolgár bankok közül a 6., 8. és 10. tőzsdén jegyzett, míg a román bankok közül a negyedik tőzsdén jegyzett, a kilencedik állami tulajdonban van.

⁶ Idegen források alatt a tőke és tartalékok nélkül számított forrásokat értjük.

Forrás: Európai Központi Bank.

3. ábra: Külföldi hitelek idegen forráson belüli aránya

AZ ANYABANK-LEÁNYBANK FERTŐZÉSI CSATORNA VIZSGÁLATA

A bankcsoporton belüli fertőzésnek – azaz egy probléma más bankcsoporttagra, illetve ezáltal más ország bankpiacára való átterjedésének – két iránya lehet. Bár a leánybankok alapítójuktól jogilag különálló személyiségek, a különböző funkciók tekintetében az anyabankra való ráutaltság miatt mégsem egyértelmű, hogy egy leánybank tevékenysége az anyabank problémája esetén önálló formában tovább folytatható-e (hatósági beavatkozás, illetve piaci felvásárlás/beolvadás nélkül). De nemcsak az anyavállalat problémája terjedhet át a leányvállalatokra, hanem egy jelentősebb leánybank is megfertőzheti az anyavállalatot, akár a közvetlen kockázati kitettségekből adódóan vagy csak az egész bankcsoportra átterjedő bizalmi probléma miatt.⁷

Az anyabank-leánybank fertőzési útvonalat vizsgálva megállapítható, hogy számos olyan anyabank van jelen a régióban, amelynek leánybankja jelentős súllyal bír valamely KKE-ország pénzügyi rendszerében. A 1. táblázat azt mutatja be, hogy a vizsgált mintában mely anyabankok leányai vannak 5–10 százalékos körüli részesedéssel (világosabb színes mezővel jelölve), illetve 10 százalékos feletti (sötétebb színes mezővel jelölve) részesedéssel jelen a régió valamely országában. Ebből arra lehet következtetni, hogy egy külföldi anyabank problémája, illetve annak leánybankra való átterjedése milyen valószínűséggel okozhat zavart más ország pénzügyi rend-

⁷ Ebben az összefüggésben fiókokról nem beszélhetünk, mivel a fiókvállalat az alapítóval azonos jogi személyiségnek minősül.

szerében. Így például az osztrák Erste Bank problémája a cseh, szlovák és román leányvállalatán keresztül áterjedhet más bankrendszerekre is. Az 1. táblázat nagy számú színezett cellája jelzi, hogy anyabanki egyedi probléma esetén sok jelentős piaci részesedésű leánybank lehet érintett.

1. táblázat: A régióban jelen levő leánybankok piaci részesedése (%)

Anyavállalat neve/leányvállalat országa	Cseh K.	Magyaro.	Lengyelo.	Szlovákia	Románia	Bulgária	KKE régió
Erste Bank (AT)	18	7	0	18	25	0	9
Raiffeisen (AT)	3	8	3	15	7	10	5
Volksbank (AT)	1	1	0	2	5	0	1
KBC (BE)	21	9	3	8	0	0	8
Commerzbank (DE)	0	1	7	0	0	0	3
Bayerische LB (DE)	0	8	0	0	0	0	1
Societe Generale (FR)	14	0	0	0	17	0	5
Alpha Bank (GR)	0	0	0	0	5	0	1
EFG Eurobank (GR)	0	0	0	0	6	7	1
National Bank of Greece (GR)	0	0	0	0	3	10	1
OTP Bank (HU)	0		0	3	1	13	1
Intesa (IT)	0	8	0	17	1	0	3
Unicredit (IT)	7	6	14	8	4	15	10
ING (NL)	0	2	6	0	0	0	3

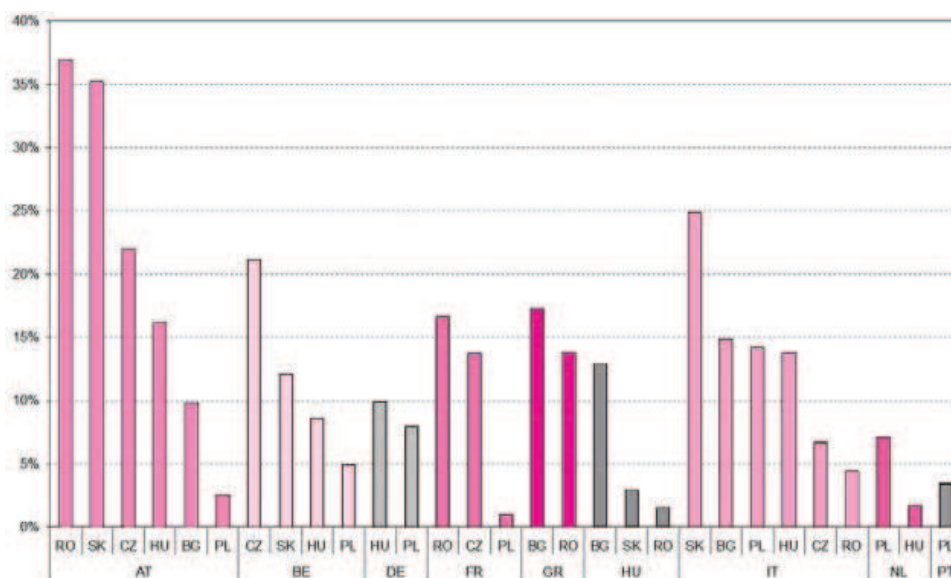
Megjegyzés: A táblázatban a vizsgált mintából csak azokat az anyabankokat tüntettük fel, amelyek 5 százaléknál nagyobb piacrészel bírnak legalább egy KKE-országban. A világosabb színes mezővel jelölt cellák az 5–10 százalék közötti piacrészű leánybankokat, míg a sötétebb színes mezővel jelölt cellák a 10 százalék feletti részesedésű leánybankokat jelölik.

Forrás: BankScope, publikus éves beszámolók.

Ha nemcsak egyedi bankcsoportokat, hanem az egy országban székhellyel bíró bankok összességének határon átnyúló tevékenységét vizsgáljuk, akkor még ennél is erősebb kapcsolódást látunk az országok bankpiacai között (4. ábra). Mivel az egy országban levő bankoknál egy közös probléma kialakulásának esélye nagyobb, a határon átnyúló fertőzés valószínűségének megbecsléséhez az is fontos tényező, hogy két ország bankrendszerei között milyen erős a kapcsolat. (Egy példát említve, bár a görög bankok romániai leányvállalatai egyenként 10 százaléknál alacsonyabb részesedéssel rendelkeznek, összességében vett részesedésük 14 százalék. Vagyis egy görög bankpiaci probléma számottevően éreztetheti hatását a román piacon is.) Ennek alapján kiemelhető az osztrák és az olasz székhelyű hitelintézetek jelentősége, hiszen a régió országainak többségében 10 százalék feletti piaci részű leányvállalataik vannak, így egy potenciális probléma akár régiósintű fertőzést indíthat el.

Ugyanakkor sehol sem jellemző az egyirányú függőség, mivel minden KKE-országban több ország pénzügyi befektetői vannak jelen (4. ábra). Ez a régióbeli országok pénzügyi stabilitása szempontjából pozitív tényezőként értékelhető, mivel a diverzifikáció által „porlasztja” a határon áterjedő, pénzügyi stabilitásra veszélyt jelentő válságok kockázatát. Vagyis sokkal kisebb a függés más országok pénzügyi pia-

caitól, mintha egy ország befektetőinek túlsúlya lenne jellemző. Itt meg kell emléteni, hogy a diverzifikáció jelentőségét több tényező is korlátozhatja. Egyrészt az EU-országok nagy bankjai egymással szemben jelentős kockázatot vállalnak, ami köztük is elindíthat egy fertőzési utat. Másrészt kialakulhatnak olyan globális problémák, mint például az elmúlt időszak másodrendű jelzálogpiaci válsága, ami egyszerre több országban is likviditási és/vagy szolvenciaproblémát generálhat.

Forrás: BankScope, publikus éves beszámolók.

4. ábra: Az EU-székhellyel rendelkező hitelintézetek tulajdonában lévő kelet-közép-európai leányvállalatok piaci részesedése (2007)

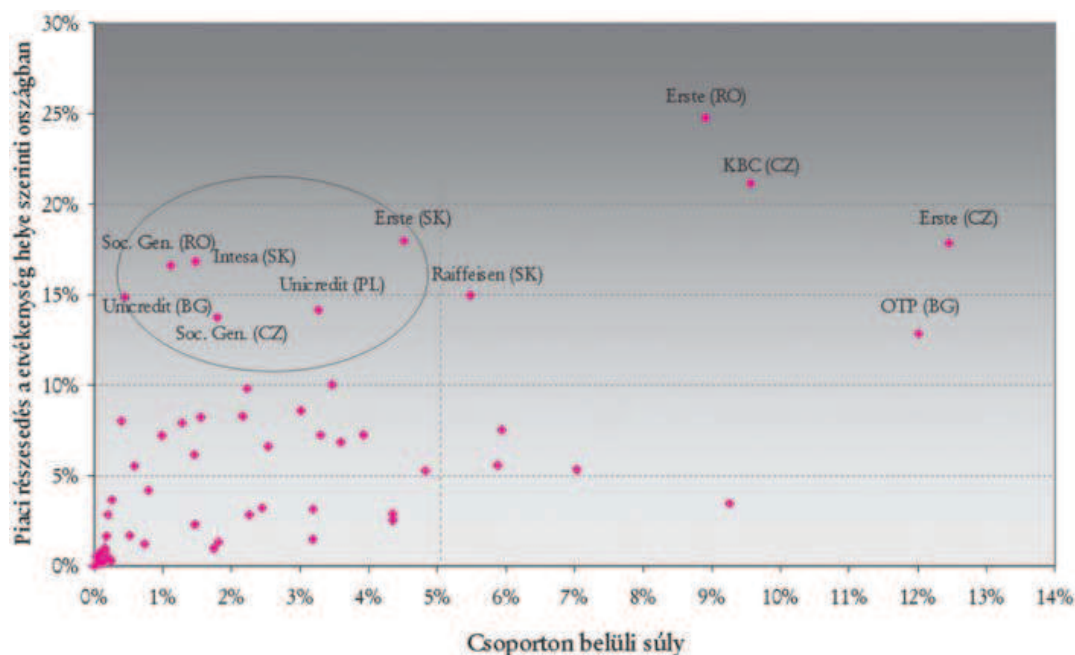
A LEÁNYVÁLLALAT-ANYABANK FERTŐZÉSI CSATORNA VIZSGÁLATA

Két tényezőtől függ, hogy egy leánybanki probléma mennyiben tud zavart okozni az anyabank bankpiacán: a) milyen jelentős a leányvállalat a bankcsoporton belül, valamint b) az anyavállalat milyen jelentőségű székhelye bankpiacán (a home ország piacán). Ha egy leányvállalat viszonylag kis súlyt képvisel a bankcsoport egészének mérlegfőösszegében, akkor kisebb a valószínűsége a leánybank-anyabank fertőzési csatornának. Az anyavállalat piaci részesedése pedig arra ad becslést, hogy problémája esetén mennyiben okozhat zavart a home ország pénzügyi piacán, illetve az általa kiszolgált reálgazdasági szereplőknél.

A régióbeli leányvállalatok bankcsoporton belüli súlya jellemzően nagyon alacsony, így egyedi szintű problémát feltételezve kevés leányvállalat problémájának átfertőződése okozhat jelentősebb problémát az anyabankok működésében. A vizsgált mintában mindössze három olyan régióbeli leányvállalat van jelen, amelynek saját csoportjában a konszolidált mérlegfőösszeghez való hozzájárulása nagyobb, mint 10 százalék. Ha az 5 százaléknál húzzuk meg ezt a határt, akkor kilenc ilyen bankot találunk, ami az 56 elemű minta 16 százalékát jelenti. Így viszonylag kevés esetben fordulhat elő, hogy egy leánybank egyedi problémája jelentősen veszélyeztethetné az

anyabank működését. Ez részben azzal függ össze, hogy a jelen levő anyabankok jellemzően sokkal nagyobb home bankpiacokon működnek. A régióban legnagyobb lengyel bankpiac összesített eszközértéke 240 milliárd euró volt 2007 végén, miközben például a német vagy a francia piac mérete 7000 milliárd euró felett volt.

A leánybankok kis méretéből nem következik egyértelműen az anyabanki segítségvállalási hajlandóság, ami jelentős piaci súlyú leány esetén kockázatnövelő tényező az adott ország pénzügyi stabilitása szempontjából. A régióban jelen levő leányvállalatokat vizsgálva, számos olyan példát találunk, ahol a leánybank piaci részesedése jelentős – akár a 10 százalékot is meghaladja –, de a bankcsoport egészen belüli súlya még az öt százalékot sem éri el (ovális vonallal körbehatárolt pontok az 5. ábrán). Ezek az anyabankok, ha nem teljesen kifizített a likviditási és tőkehelyzetük, akkor nagy valószínűséggel szükség esetén leánybankjuk mögé állnak. Ez méretükhöz képest viszonylag kis mértékű forrásallokációt jelenthet, így nem valószínű, hogy forrás- vagy tőkekorlátokba ütköznek. Szélsőséges körülmények között azonban előfordulhat, hogy megvonják leányaiktól a szükséges forrásokat, mivel úgy gondolják, hogy a leánybankok „elengedése” viszonylag kis hatást gyakorolhat a bankcsoport egészének működésére.

Megjegyzés: A y tengelyen ábrázolt piaci részesedés a leánybank mérlegfőösszeg alapján számított piacrészt mutatja, míg az x tengely a leányvállalat mérlegfőösszegének a bankcsoport konszolidált mérlegfőösszegéhez viszonyított arányt jelzi.

Forrás: BankScope, publikus éves beszámolók.

5. ábra: Az egyes leánybankok piaci részesedése, valamint csoporton belüli súlya

Azonban a régió egészét vizsgálva az egyes anyabankok már rendelkeznek összességében akkor kitettséggel, ami a régió egészét érintő probléma esetén veszélyt jelenthet a működésükre. A régió bankpiacait, illetve az anyabankok kitettségét szükséges egységben is megvizsgálni, mivel a régió országai közötti vi-

szonylag szoros kapcsolat miatt nagyobb valószínűséggel fordulhat elő regionális szintű probléma (például globális likviditás szűkülése, régiószintű tőkekivonás /árfolyamgyengülés). Ha az anyabankok a régió több országában is rendelkeznek érdekeltséggel, azok összességében már képviselhetnek akkora kitettséget, hogy közös probléma esetén veszélyeztessék az anyabank működését. Ha az összesített régióbeli jelenlétet nézzük, akkor öt bankcsoportnak van olyan jelentős szerepe, hogy a KKE-régióban tevékenységet folytató tagok összesített mérlegfőösszege a konszolidált mérlegfőösszeg legalább 10 százalékát teszi ki (Ertse, Raiffeisen, Volksbank, OTP, KBC). Ezen bankcsoportok között az OTP bankcsoport helyzete különleges, mivel maga az anyabank is a régióban folytat tevékenységet. Ha a limitértéket 5 százalékban határozzuk meg, további öt bank kerül a listába (2. táblázat). Tehát a régió egészét vizsgálva az egyes anyabankok már rendelkeznek összességében olyan kitettséggel, ami regionális szintű probléma esetén jelentős veszélyt jelenthet működésükre.

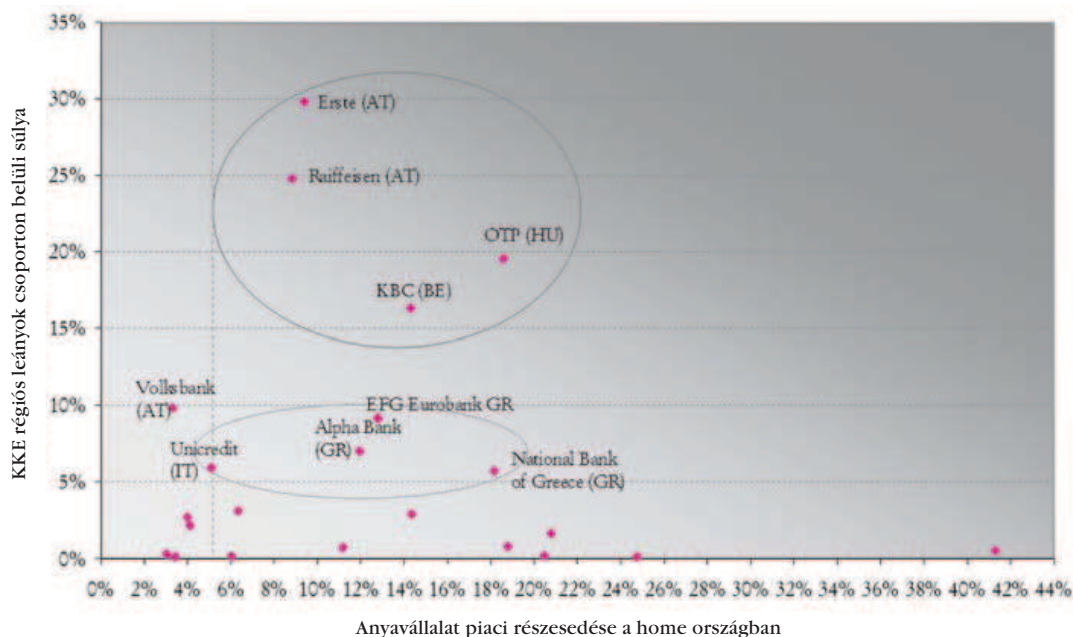
2. táblázat: Egyes bankcsoportok KKE-régiós jelenléte az egyes tagok konszolidált mérlegfőösszeghez mért hozzájárulása alapján (%)

	Cseh K.	Magyaro.	Lengyelo.	Szlovákia	Románia	Bulgária	KKE régió
Erste Bank	12	4	0	5	9	0	30
Raiffeisen	3	6	4	5	4	2	25
Volksbank	2	2	0	1	5	0	10
KBC	10	3	2	1	0	0	16
Alpha Bank	0	0	0	0	7	0	7
EFG Eurobank	0	0	0	0	6	3	9
National Bank of Greece	0	0	0	0	2	3	6
OTP Bank	0	60	0	4	3	12	80
Unicredit	1	1	3	0	0	0	6
Millennium BCP	0	0	9	0	0	0	9

Megjegyzés: A táblázat nem tartalmazza a külföldi fiókok adatait. A táblázatban csak azokat a bankcsoportokat tüntettük fel, amelyek esetében a régióbeli leányvállalatok összesített mérlegfőösszegének konszolidált mérlegfőösszeghez viszonyított aránya nagyobb mint 5 százalék. A világosabb színes mezővel jelölt cellák az 5-10 százalék közötti részesedésű leánybankokat, míg a sötétebb színes mezővel jelölt cellák a 10 százalék feletti részesedésű leánybankokat jelölik.

Forrás: BankScope, publikus éves beszámolók.

Mivel a régióban jelentős kitettséggel bíró anyabankok saját (home) piacukon is meghatározóak, a bankcsoportokon keresztüli fertőzés kétirányú lehet. A 6. ábrán látható, hogy abból az öt anyabankból, amelynél a régióbeli aktivitás nagyon magas (a leánybankok hozzájárulása a konszolidált mérlegfőösszeghez 10 százalék felett van), négy esetében az anyavállalat piaci részesedése 5 százalék feletti (a felső ovális vonallal határolt bankok). Azok az anyabankok, ahol a leánybankok hozzájárulása a konszolidált mérlegfőösszeghez 5-10 százalék, kivétel nélkül 5 százalék feletti piacrésszel bírnak home piacukon. Így elmondható, hogy regionális szintű probléma esetén nagy eséllyel megfertőződő anyavállalatok problémái a home országok pénzügyi piacaira is áterjedhetnek.

Forrás: BankScope, egyedi bankok, illetve bankcsoportok publikus éves beszámolóí.

6. ábra: Az anyabankok jelentősége a home piacokon, illetve KKE-régióbeli jelenlétük

KÖVETKEZTETÉSEK

A közép-kelet-európai régió országait a magas külföldi tulajdonosi jelenlét miatt nagyon magas fokú pénzügyi integráció jellemzi. Ezáltal mindkét irányban magas a fertőzés kockázata: az anyabankok országaiban kialakuló probléma könnyen áterjedhet a leányvállalatok országaira, valamint a KKE-régióban kialakuló probléma áterjedhet az anyavállalatok bankpiacaira. A fertőzés valószínűsége és súlyossága nagyban függ attól, hogy egyedi, országspecifikus, regionális szintű vagy globális problémáról van-e szó.

Az anyabank-leánybanki fertőzési lehetőség minden KKE-régiós országban nagyon magas. Akár egyedi probléma is súlyos zavarokat okozhat a leánybankok országában, mivel több olyan bankcsoport van (például Erste, Unicredit), amelyek leányvállalatai 10 százalékos feletti piaci részesedéssel rendelkeznek. Ha az anyavállalatok országában általános probléma merül fel, akkor még súlyosabb hatások lehetnek. A leánybank-anyabank irányú fertőzési útvonalat vizsgálva megállapítható, hogy bár egyedi leánybanki probléma viszonylag kevés esetben tud turbulenciát okozni az anyavállalatok home piacán, regionális szintű probléma kialakulásakor már számos ország érintett lehet (például Ausztria).

Figyelembe véve a fertőzési kockázatok jelentőségét, fontos, hogy a bankcsoporton belüli tőke- és likviditásallokáció megfelelő legyen, vagyis minden tagnál biztosítva legyen a folyamatos és biztonságos működés. Különös kihívást jelent ez a jelenlegi sérülékeny környezetben, amikor az egyes hatóságok elsősorban saját országuk

pénzügyi stabilitása érdekében igyekeznek intézkedéseket hozni, egyes esetekben akár korlátozva a határon átnyúló forrásátcsoportosítást.

Az egyre jelentősebb pénzügyi integráció kezelése kihívást jelent minden pénzügyi hatóság számára.

- **Felügyeletok.** Mivel a leánybankok és anyabankok felügyeletéért más-más felügyelet felelős, a bankcsoport egésze helyzetének és kockázati kitettségének megítélése egyre nehezebb feladat a konszolidálásért felelős felügyelet számára. Másfelől, mivel egy leánybank kockázati kitettsége egyre kevésbé ítéhető meg egyedi szinten, a leánybankok felügyeletét végző hatóságok számára is fontos, hogy hozzáférhessenek bizonyos bankcsoportszintű információkhoz. A transzparencia növelése és a felügyeletok közötti kétirányú információáramlás biztosítása így kiemelt cél. Hosszabb távon megoldás lehet egy EU-szintű vagy vezető felügyeleti hatóság létrehozása, amely ezeket a jelentős, határon átnyúló tevékenységet végző bankcsoportokat felügyelné. A megoldások kidolgozásánál azonban fontos, hogy a felügyeleti tevékenység centralizálása ne veszélyeztesse azt, hogy azokban az országokban, ahol a bankcsoport jelentős tevékenységet végez, a pénzügyi hatóságok megfelelő információkkal rendelkezzenek, és probléma esetén időben értesítést kapjanak.
- **Jegybankok.** A jegybankok esetén is fontos, hogy likviditásnyújtási feltételeiket harmonizálják, így a bankcsoport egyes tagjai azonos feltételek mellett juthassanak jegybanki likviditáshoz a különböző országokban. A KKE-régió viszonylatában tovább bonyolítja a helyzetet, hogy bár a vizsgált országok nem tagjai az eurozónának, hitelintézeteiknél a devizakihelyezések finanszírozásához kapcsolódóan jelentős eurolikviditási igény merül fel, amelynek kielégítésében elsősorban az anyabankokra számítanak.
- **Pénzügyminisztériumok.** A jelentős, határon átnyúló tevékenységet végző bankcsoportoknál a kormányzati beavatkozás költségmegosztásának kérdése – EU-szintű, nemzetek feletti források hiánya miatt – jelentős kihívást jelent, mivel a bankcsoport egészének „megmentése” egy ország számára túl nagy teher lenne. A jelenlegi turbulencia felhívta a figyelmet arra, hogy az állami beavatkozások torzíthatják az egységes versenyfeltételeket (level playing field), amelynek megakadályozása érdekében EU-szintű koordinált beavatkozásokra, és nem egyedi, egymástól elszigetelt országszintű megoldásokra van szükség.

IRODALOM

- Altman, Thomas Caspar (2006): *Cross-border Banking in Central and Eastern Europe*. <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/06/0616.pdf>
- Eisenbeis, Robert A.–Kaufman, George G. (2008): „Cross-border Banking and financial stability in the EU”. *Journal of Financial Stability* 4(3).
- European Central Bank (2008): *EU Banking structures*. <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eubankingstructures2008en.pdf>
- Stefan Ingves (2006): *Cross-border banking regulation – a way forward: The European case*. <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=22794>